

HACCIN HİKMETLERİ VE EDASI

Talât KARAÇİZMELİ

“BİR KİMSE HACCEDER VE HAC ESNASINDA DA

(FENA LAKIRDI) SÖYLEMEZ VE BÜYÜK GÜNAHLARDAN ÇEKİNİR, KÜÇÜK GÜNAHLARI İŞLEMekte İSRAR ETMEZSE, O KİMSE O GÜNAHLARINDAN ARINARAK ANNESİNDEN DOĞDUĞU GÜNKÜ GİBİ HAC'DAN DÖNER.”

Bilindiği gibi ibadetlerimiz bedenî, yani vücut hareketi ile yapılan, malî, yani servet ve maddî varlıkla yapılan bir de bunun her ikisi bir arada yani hem bedenî hem de malî olarak yapılan ibadetler ölmek üzere üç kısımdır. Meselâ; namaz ve oruç bedenî, zekât malî birer ibadettir. Hac ise hem bedenî, hem malî olan bir ibadet şeklidir. Çünkü bu ibadet yerine getirilirken maddî bir masrafta bulunulduğu gibi, bedenen ifa edilen hareketler de yapılır. İşte bu sebeple hac, malî ve bedenî bir ibadet oluyor.

Haccın farz olduğunu Allahü Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de Âli İmran sûresinin 97. âyetinde bildirmiş bulunmaktadır. Bu ayetin meali şöyledir: "Hacca gidip gelmeye gücü yetenlere, Allah için Kâbe'yi ziyaret etmek farzdır."

Hz. Peygamber de, bu konuda; "Ey insanlar! Allah, haccı üzerinize farz kıldı, öyleyse haccediniz."1 buyurmaktadır.

Hac kelimesinin lügat manası mutlak kasıt anlamına gelmektedir. Dîni manada yanr il mî istilahta ise, hacca niyetle, tavaf, sa'y, Arafat'ta duruş ve hac ibadetinin gereği diğer hareketlerle Kâbe'yi ziyaret etmek demektir. Bu ibadet yalnız hac, ayrı ayrı iki ihramla umre ya hac, tek bir ihramla umre ve hac olmak üzere üç şekilde eda edilir. Bunlardan birincisine İfrad Haccı, ikincisine Temettü Haccı, üçüncüsü de Kıran Haccı denir.

Haccın farzları, tavaf ve Arafat'ta duruş, şartı ise ihramdır.

Haccın yapılış şekillerini, farz, vacip ve sünnetlerini etraflı olarak daha sonra ele almak üzere, önce haccın içtimaî, iktisadî ve ahlâkî faydalarından kısaca bahsetmeyi faydalı bulmaktayız.

HACCIN İÇTİMAÎ YÖNÜ:

Günümüzde milletler birbirlerini tanımak ve kültürlerini yaymak için çeşitli çarelere başvurmaktadırlar. İlmî konferans ve toplantılar, müzik ve sanat festivalleri, olimpiyat ve diğer spor temasları bunlar arasındadır. Demek oluyor ki günümüz insanı, kendi ülkesinin çeşitli sosyal faaliyetlerini, sanat gelişimini, örf ve âdetini, başkalarına da duyurup, tanıtmak ihtiyacını duymaktadır. Acaba bütün bu çabalar niçindir ve bu hareketlerle istenilen sonuca varılabilmiş midir? Bu soruya verilen ilk cevap, çeşitli milletlere mensup insanları birbirleriyle tanıştırmak ve yeryüzünde barışı sağlamaktır. Fakat inanç ayrılığı içinde, sosyal açıdan çeşitli değer ölçülerine sahip insanları birbirine kaynaştırmak, sözünün edilmesi kadar kolay değildir. Elde edilen faydalar da bu yüzden, yapılan masraflara göre pek mevzii kalmaktadır.

Hâlbuki hac esnasında, dünyanın çeşitli bölgelerinden, renk ve dilleri ayrı milletlerden insanlar, tek bir gaye ile Kâbe'de toplanmaktadır. Birbirlerine hemen kaynaşır, sevgilerini açıklamaktadırlar. Kendi ülkelerini diğerlerine tanıtır ve onları tanımakta, hepsi birbirinin sosyal hayatı, geleneği, ülkelerinin coğrafî ve politik durumları hakkında bilgi edinmektedirler. Kültür alış-verişi ilmen gelişme sağlamakta, ayrıca karşılıklı güven duygusuna sahip olmaktadır. Aralarında barışı gerçekleştirip kardeşliği kuvvetlendirmektedirler. Dinî ölçüler içinde Hac'dan elde edilmesi gereken sosyal gayeler kısaca bunlardır. Ancak ilâhî ömre göre bu, hac mevsimine mahsus olmayıp, daima devam etmelidir.

Hac, bunun senede bir defa yenilenmesine ve kuvvetlenmesine vesiledir. Şayet bu gayeye erilmiyor yahut bu çizgiden sapılıyorsa, kabahat İslâmın değil, onu yanlış uygulayanlarındır. Çünkü İslâmiyette barış ve kardeşlik vazgeçilmez bir esastır. Günümüz insanının spor vesair toplantılar gibi çeşitli temaslarla insanları birlik ve barışa götürme arzusunu, dinimiz asırlarca önce, hem de esas bir ibadet olarak ele almıştır. Bu sebeptendir ki İslâmiyet, kavim veya millet dini değil, aynı zamanda doğuş gayesi itibarıyla de bütün insanlığı kavrayan bir dünya dinidir.

HACCIN İKTİSÂDÎ YÖNÜ:

Yine günümüzde milletler, fuarlar, sergiler düzenleyerek teknik ve sanayii mamullerini _ dünyaya göstermek ve böylece pazar bulmak ihtiyacını duymuşlardır. Hac mevsiminde ticaret yapmanın yasak olmadığını bildiren Kur'an-ı Kerim, bu suretle İslâm ülkelerinin, her türlü ihrâç mallarını orada sergilemelerinin ve ülkelerine kazanç temin etmelerinin gereğini duyurmuş ve böylece ilk milletlerarası fuarın temelini atmıştır. Fakat acı bir gerçektir ki günümüz müslümanları, bu prensibi de ihmal etmiş bulunmaktadır. Gerçi Hac mevsiminde Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere çarşılarında bir tarafta İstanbul'un tesbihlerini, çeşitli Anadolu illerinin seccadelerini, Türk kumaşlarını, diğer tarafta İran ve Efgan halılarını, öbür tarafta müslüman Afrika ülkelerinin iptidaî de olsa bazı mamullerini görürsünüz. Ama bu günümüz medeniyetinin seviyesinde bir fuar değil, sadece üç beş tacirin yaptığı ticarettir. Oysaki haccın ekonomik gayesi, bütün İslâm ülkelerinin her türlü ihrâç mamullerini birbirine tanıtmayı, İslâm milletlerinin yeni yeni pazarlar bulması ve ülkelerine ticarî sahada yeni ufuklar açmasıdır. Yoksa sadece para harcayarak gidip gelmek, tam gaye değildir. Bunun sağlanması dinimizin ekonomik prensibidir. Haccdan bir gaye de döviz kaybı değil, bu vesileden yararlanarak döviz celbi ve ekonomik güçlenmedir. Görülüyor ki dinimizin temel ibadetlerinden olan hac, kuru kuruya bir seyahat olmayıp, aynı zamanda sosyal ve ekonomik gayeler de taşımaktadır.

HACCIN AHLAKÎ YÖNÜ:

Yukarıda anlatılanların yansira haccın ahlâk üzerindeki tesirinden de bahsedeceğimizi söylemiştik. Bu mevzuda Hz. Peygamber diyor ki: "Bir kimse hacceder ve hac esnasında da fena lakırdı söylemez ve büyük günahlardan çekinir, küçük günahları işlemekte ısrar etmezse, o kimse o günahlarından arınarak annesinden doğduğu günkü gibi hacdan döner."2

Hac ibadeti, oldukça uzun süren bir ibadet olduğundan bu zaman zarfında başta fena lakırdı olmak üzere her türlü menfi hareketlerden sakınan başkalarını incitmekten çekinen ve yararlı işlere yönelen kimsenin ahlâkında bir gelişme ve müsbet yönde bir değişme olacağı şüphesizdir. Yine unutmamak gerekir ki, bu biçim davranış ve tutum yalnız hac mevsimine mahsus olmayıp ömür boyu olmalıdır. Yoksa hacdan dönünce terkedilirse hiç bir değeri olmadığı gibi, o kimse günahattan da kurtulamaz. Oysa gerçek müminin gayesi, günaha ve kötülöklere değil, onlardan kurtulmaya dönük olmalıdır. Bu şuur içinde olan bir müslüman kurtulduğu fenalığa bir daha döner mi? Elbette hayır. Bilinen bir gerçektir ki müslümanlıkta ilk hedef, ruhun temizlenmesi ve insanın gerek şahsına, gerek çevresine zarar verecek davranışlardan uzaklaşması ve maddî-manevi her türlü kötülöklere temizlenmesidir. Ancak bir hususu açıklamak ihtiyacını duymaktayız. Yukarıda geçen fiadis-i şerifte bütün günahlar affolunur denirken bunun bir istisnası bulunmaktadır. O da kul hakkıdır. Yani insanın insanda olan hakkı. Bu ancak

karşılıklı helâllaşma ile olur. Yoksa hacca gitmekle bundan kurtulunmaz. Onun için hacca gidecek kimse önce çevresiyle her hususta helâlaşmalı, borcu varsa ödemeli, arkasından söylenecek söz ve hak bırakmamalıdır. Bu şekilde daha hacca gitmeden kendisine çeki düzen veren, hac süresince Hz. Peygamberin öğüdünü tutan, fazilet ve güzel ahlak sahibi olarak yurduna döner. Bu hâliyle çevresine ve memleketine yararlı bir uzuv ve ömek bir insan olur. Hac, ona kaybettiği değerleri tekrar kazandırarak onu cemiyetine ve insanlığa faydalı bir hâle getirir. Hiç şüphesiz haccın hikmetleri ve faydaları, yalnız bu saydıklarımız değildir. Biz ancak sosyal, ekonomik ve ahlâkî mevzuda hülâsa olarak haccın hikmetlerinden bahsettik. Şimdi de bu ibadetin nasıl yapılacağını ve erkânını kısaca görelim; Kitap ve sünnetle farzı bildirilmiş olan hac ibadetinin, kimlere farz olduğu, eda ve sıhhatinin şartları ve nevileri vardır. Fıkıh kitaplarında beyan edildiği üzere açıklayalım:

(1).et-Tac 2/126

(2) Riyazü’-a-Sâlibîn Tercümesi 2/522.

BİR KİMSEYE HACCIN FARZ OLABİLMESİ İÇİN SEKİZ ŞART VARDIR:

1-Müslüman olmak,

2-Baliğ olmak (erginlik çağına gelmiş olmak),

3-Akıllı olmak,

4-Hür olmak,

5-Haccın farzıyetine vakıf olmak,

6-Haccın farzasını zahmetsiz olarak yarına getirebilmek,

7-Gidip gelinceye kadar kendisi ve ailesinin iâşesini (yiyip içecek ve diğer zarurî ihtiyaçlarını) temin etmiş olmak,

8-Nakil vasıtasını edinmiş bulunmak.

BİR MÜSLÜMANA HACCIN EDASI FARZ OLMAK İÇİN DE BEŞ ŞART GEREKLİDİR:

1-Sıhhatte olmak, ■

2-Haccın edası, hissî manilerden hâli bulunmak, (hapislik, zorla bir yerde tutulmuş olmak gibi,

3-Yolda emniyetin bulunması,

4-Kadınlar için yanlarında mahremeleri olan bir arkeğin bulunması, eşi veya amcası, dayısı, kardeşi, oğlu gibi nikâhı kendisine ebediyen haram olan kimseleri,

5-Boşanmış bir hanım ise iddet müddetini bitirmiş olması icabeder.

HACCIN SIHHATİNİN ŞARTLARI:

1-İslâm olmak haccın farzîyetinde olduğu gibi müslüman olmak haccın sıhhatında da şarttır. 2-Mekân-ı Mahsusta bulunmak (Arafat ile Kâbe-i Muaazama) Arafattaki vakfe ve ziyaret tavafı olmadıkça hac sahih olmaz.

3-Vakti mahsus (Bu da Arafattaki vakfe zamanıdır.),

4-Hac niyeti ile ihram.

Bütün bu şartları kendinde bulunduran bir müslüman hac ibadetini üç neviden biri ile yerine getirmekte serbesttir. Şimdi haccın nevilerini teker teker izah edelim:

HACCIN NEVİLERİ:

1-Haccı İfrad,

2-Haccı Temettü,

3-Haccı Kıran,

HACC-I İFRAD:

Hac farızasını bu şekilde ifa etmek isteyen bir hacı namzedi, mikadda (Mekke-i Mükerreme'ye gidenlerin ihramsız olarak geçmeleri yasak olan mevki) ihrama girince iki rekât nafîle namaz kılar. Namazdan sonra şöyle niyet eder: "Ya Rabbi! Ben haccetmek istiyorum. Onu bana kolaylaştır. Ve haccımı kabul buyur." Bu şekilde niyetlenen kimse ihramın icabettiği bütün yasaklara riayet eder.

İHRAMIN YASAKLARI ŞUNLARDIR:

1-İhrama giren kimseler ailelerine yaklaşmazlar.

2-Saç ve sakal traşı olmazlar,

3-Vücutlarının herhangi bir yerinden hiç bir kıl koparmazlar, ■

4-Yıkanırken baş ve vücutla-, rını, kı) dökülecek şekilde ovalamazlar,

5-Tırnaklarını kesmezler,

6-Koku sürünmez ve kokulu sabun kullanmazlar,

7-Dikişli yahut dikişli gibi yapıştirilmiş elbiseler ve topukları kapatan ayakkabılar, çorap giymezler,

8-Başlarını örtmezler,

9-Harem (Mekke) hudutları içerisinde bulunan yaş otları ve ağaçları koparıp kesmezler, hayvanları avlamazlar.

Şunu belirtelim ki, yatarken battaniye veya paltonun ayaklar dışarıda kalmak suretiyle üstte örtülmesinde bir mahzur olmadığı gibi ihramlı kimsenin yüzünü, vücudunu ve elbisesini yıkamasında, yüzük takmasında, ihramın düşmemesi için kemerle tutturmasında, gözlük kul-, lanmasında, para çantasını boynuna asmasında veya para kemerini beline bağlamasında, bina, çadır, şemsiye altında başına değmemesi şartıyla gölgelenmesinde bir sakınca yoktur.

Böylece hareket eden hacı adayı Mekke-i Mükerrreme'ye eriştiğinde mümkünse guslederek, değilse abdest tazeleyerek Kâbe-i Muazzama'yı çevreleyen Mescid-i Haram'a, Selâm kapısından girer. Mikadda telbiyeye başlamış olan hacı adayı Beyt i Muazzama'yı görünce telbiyeyi keserek duâ ile tekbir ve tehlile başlar. (La ilahe illallah), Telbiye şöyle yapılır: "Lebbeyk Allâhümme Lebbeyk, Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk, innel hamde ven ni'mete leke vel mülke lâ şerike leke lebbeyk." tekbir ve tehlil ise malumunuzdur. Bunları okuyarak tavaf yerine kadar gelir. Orada imkân varsa Hacer-i Esvad-i öperek, imkân yoksa istihlam ederek yani uzaktan selâmlayarak ve Hacer-i Esvad'ı soluna alarak tavafa başlar. Kâbe'nin etrafında bir defa dönmeye bir şavt denir. Tavaf yedi şavttır. İlk üç şavtta kollar hafifçe kabartılarak ve omuzlar silkilerek biraz sür'atli yürünür ki, buna Remel denir. Bu sırada omuzunda bulunan ihramın iki ucunu sağ koltuğu altına alarak sağ omuzunu açıkta bırakır. Buna da izdibâ denir. Bundan sonraki dört şavt normal yürüyüşle yapılır. Her şavtta gerekli dualar okunarak tavaf tamamlanınca mültezemde. (Kâbe'nin kapısı ile Hacer-i Esvad arasının Karşısı) duâ edilir. Sonra imkân varsa Makam-ı İbrahim'de, değilse Mescid-i Haram'ın herhangi bir yerinde iki rekât namaz kılınır ve duâ bittikten sonra Zemzem kuyusunun bulunduğu yere girilerek Zemzemden içilir ve dua edilir. Bundan sonra hacı adayı, Mekke-i Mükerrreme'de kalarak tavaf ve ibadetlerle Arafat'a çıkış gününü bekler. Hariçten gidenler için tavaf, nafile ibadetten daha faziletli olduğundan mümkün olduğu kadar çok tavaf yapmak iyi olur.

Zilhicce'nin 8. günü ki buna Terviye günü derler. Bu gün Arafat'a çıkış günüdür. Arafat'a gidilerek çadırlara yerleşilir. Arefe günü Arafat'ta geçirilir. Orada öğle namazını Mescid-i Nemire'de imam ile kılanlar öğle ve ikinci namazlarını "cem" ederek kılarlar.

Çadırlarında kalanlar ise dilerlerse 'cem'eder, dilerlerse her namazı kendi vaktinde kılarlar. Arefe günü vakfeden sonra güneş batınca Müzdelife'ye hareket edilir. Müzdelife'ye gelince ister cemaat olsun, ister fert olsun akşam ve yatsı namazları bir arada cem edilerek kılı- nır. O gece Müzdelife'de geçirilir. Bu arada 70 tane nohuttan az büyük temiz taş toplanır. Bir mendile veya temiz beze sarılarak kaldırılır. İhtiyaten bir kaç tane fazla taş toplamak yerinde bir hareket olur. Şafak sökünce, sabah namazı Müzdelife'de kılınp Minâ'ya hareket edilir.

Mina'ya gelip çadırlara yerleştikten sonra istirahat etmek isteyen biraz dinlenir. Öğleden evvel yanındaki taşlardan yedi tane alarak Akabe Cemresine, (Büyük Şeytan)'ı taşlamaya gider. Orada sağ elinin baş ve şehadet parmağıyla taşı tutarak ve tekbir getirerek teker teker belirli bulunan yere atar. Taş atışı bitince hacı ifrad yapan kimse için kurban kesmek vacip olmadığından saçını kestirir, ihramdan çıkar, mümkünse o gün değilse en geç Bayramın üçüncü günü olmak üzere Mekke-i Mükerrreme'ye gelir, farz olan ziyaret tavafını yapar ve sa'y eder.

Sa'y Safa ve Merve tepeleri arasında yapılır. Bunun için önce Safa tepesine çıkılıp, Kâbe'yi Muazzama'ya dönülerek niyet edilir. Sonra Sa'ye başlanılır. Safa'dan Merve'ye gidiş bir şavt, Merve'den Safa'ya geliş bir şavttır. Sa'y- Safa tepesinden Merve tepesine dört, Merve tepesinden Safa tepesine üç gidiş ve dönüştür ki, hepsi yedi şavttır. Sa'y edilirken erkekler yeşil ışıkla işaretlenmiş bulunan iki direk arasını "Hervele" yani biraz süratli yürüyüşle geçip sonra yine âdet üzere yürürler.

Tavaf-ı ziyaret, Bayramın 1 nci ve 2-nci günü yapılırsa tekrar Mina'ya dönülür. Çünkü Mina'da, Bayramın ikinci ve üçüncü günleri her üç Cemre'ye (Üç Şeytana) yedi taş atmak lâzımdır ki her gün 21 taş olmak üzere 2 günde 42 taş atılır. Şayet Bayramın 4 ncü günü de Mina'da kalınacak olursa yine her şeytana 7 taş atılır. Bayramın üçüncü günü yani son taşlamadan sonra Mekke-i Mükerrerme'ye gelen hacı veda tavafını yaparak hac farızasını tamamlamış olur.

HACC-I TEMETTÛ:

Hac farızasını mutemettî, olarak yapmak isteyen bir hacı namzedi, umre ile hac arasını ayırıp aradaki süreyi ihramsız olarak geçirmek istemektedir. Bunun için Mikatta ihrama girip iki rekât sünnet namazını kıldıktan sonra hacı namzedi şöyle niyet eder: "Ya Rabbi! Ben umre yapmak istiyorum, umrem i kolaylaştır, onu benden kabul buyur." Bu niyetten sonra telbiyeye başlar ve ihramın yasaklarına uyar. Mekke-i Mükerrerme'ye girince yukarıda anlatılan şekilde tavaf eder ve sa'yını yapar. Saçının dörtte birini kısaltmak üzere traş olur ve ihramdan çıkar. Tabîi kendisi için artık ihramın yasakları da bitmiş olur. Bu arada yine lüzümsüz işlerle uğraşmayıp tavaf ve ibadetle iştigal etmek lazımdır. Çünkü bu mukaddes beldede mümkün olduğu kadar ibadet ve zikre devam etmek faziletli bir harekettir.

Bu şekilde günlerini geçiren haccı temettü'a niyetli namzet, zilhiccenin 8 nci yani Terviye günü Mekke halkı gibi tekrar hacca niyetle ihrama girer ve tabîi ihramın-yasakları da yeniden başlamış olur. Evvelce bildirildiği gibi Arafat'a gidip Müzdelife'ye ve oradan Mina'ya döner. Bildirilmiş olan şekilde yine vecibeleri yerine getirir. Haccı temettü'a niyet edene Kurban kesmek vacip olduğundan Bayramın birinci günü Mina'ya gelip büyük şeytana taşları atınca döner, önce kurban keser, sonra icabeden şekilde saçını kestirip ihramdan çıkarak Mekke-i Mükerrerme'ye ihramsız olarak normal kıyafetiyle gelir.

Farz olan ziyaret tavafını da eda ederek sa'y yapar ve yeniden Mina'ya dönüp, bayramın üçüncü gününe kadar Mina'da kalır. Üçüncü gün öğleden sonra Mekke-i Mükerrerme'ye döner, vedâ tavafını yaparak haccını tamamlamış olur.

HACC-1 KIRAN:

Hac farızasını kârin olarak edâ etmek isteyen kimse yukarıda anlatılan hususlara uyararak ihrama girer. Şunu belirtelim ki Haccı Kıran yapana Karin denir. İşte bu kimse umre ile haccı bir ihramda birleştirmekte olduğundan, mikattan itibaren bayramın birinci günü kurban kesinceye kadar ihramdan çıkamaz ve bu müddet içinde ihramın bütün yasaklarına riâyet eder. Mikadda ihrama girip iki rekât namaz kılan bu kimse şöyle niyet eder: "Ya Rabbi! Ben hac ve umre yapmak istiyorum. Hac ve umremi kolaylaştır ve onları benden kabul buyur." Diğer va-zifeleri yukarıda anlatmış olduğumuz şekilde yerine getirir. Haccı Kıran'ın, Haccı Temettü'dan farkı sadece ihramın devamıdır. Bu şekilde hacceden kimseye de yine kurban kesmek vaciptir.

Hanım hacı namzetlerinin ihramı elleri ve yüzleri açık kalmak suretiyle günlük elbiseleri, yani normal giyimleridir. İhram sonunda hanımlar saçlarının uçlarından biraz kesmekle bu vacibi yerine getirmiş olurlar.

HAC FARİZASI EDÂ EDİLİRKEN YASAKLARA UYMAYANLARA TERETTÛP EDEN CEZALAR:

1-Guslü icabettiren bir durumda, yıkanmadan farz tavafı yani ziyaret tavafını yapanlara bir deve yahut bir sığır kurban etmek gerekir.

2-İhramın yasaklarına riayet etmeyenlere koyun cinsinden bir kurban icabeder.

3-İhramın mekruhlarına uymayan kimse ise bir fitre miktarı ceza verir.

Bu büyük sevabı bol ibadet edâ edilirken insanlar kendi aralarında olsun ora halkıyla olsun münasebetlerini güzellik içinde yapmaya gayret etmelidirler. Münakaşadan, münazaadan vazgeçip bol bol Cenab-ı Hak'ka dua edilmelidir.

HACCIN VACİPLERİ:

- 1-Mikati ihramsız geçmemek, yani ihrama mikatta girmiş olmak,
- 2-İhramın yasaklarına uymak,
- 3-Arefe günü güneş batıncaya kadar Arafat sahası içinde bulunmak,
- 4-Bayram gecesi şafak söküne kadar, Muzdellfeyi terketmemek ve şafaktan sonra vakfe yapmak,
- 5-Şeytan taşlamak (Remy-i Cimar),
- 6-Haccı temettü veya haccı kıran yapanlar için, bayramın birinci günü, Cemreyi Akabe (Büyük Şeytan) ye taş attıktan sonra kurban kesmek,
- 7-Tıraş olmak veya saç kısaltmak,
- 8-Tıraş veya saç kesmeyi zamanında ve haram hudutları içinde yapmak,
- 9-Gerekenler için kurbanı şeytan taşlama ile tıraş arasında kesmek,
- 10-Ziyaret tavafını bayramın ilk üç günü içerisinde yapmak,
- 11-Haccın sa'yını yapmak,
- 12-Sa'y'e safa'dan başlayıp ve yürüyerek yapmak (gücü yetenler için),
- 13-Veda tavafını yapmak (Mekke'de beklemeyen adet halindeki kadınlara bu tavaf yoktur),
- 14-Tavafa Hacer-i Esved'den başlamak,
- 15-Hacer-i Esved'den tavafa başlarken, Kâbe'yi sola alarak tavaf etmek,
- 16-Özürü bulunmayanlar için tavafı yürüyerek yapmak (Buna gücü yetmeyenler oradaki tahtirevanlara binerek tavaflarını yapabilirler),
- 17-Tavafta abdestli olmak,
- 18-Tavaf-ı setr-i avrete (icap eden yerlerin örtülü bulunması, riayet ederek yapmak),
- 19-Tavafı, Hatim dışından yapmak,
- 20-Her tavaftan sonra Harem'in münasip bir verinde (iki rekât namaz kılmak, (Bu namazın ilk rekâtında Kafirun, ikincisinde İhlas surelerini okumak efdaldir.),

21-Tavafı yedi şavta tamamlamak, (7 şavtın 4 ü farz, son üçü ise vaciptir.)

HACCIN SÜNNETLERİ:

1-İhrama girerken gusletmek veya abdest atmak,

2-İhrama girince iki rekât nafîle namaz kılmak,

3-İhram bezlerini bezden seçmek,

4-İhrama girmeden güzel koku sürünmek,

5-Telbiyeyi çokça ve her başlayışta en az üç kere okumak,

6-Salavat getirmek ve dua etmek,

7-Mekke'ye girerken mümkünse yıkanmak,

8-İmkân derecesinde Mekke'ye gündüz girmek,

9-Beyt-i Muazzama'yı görünce telbiyeyi bırakarak, tekbir ve tehlil okumak,

10-Beyt-i Muazzam a'yı görünce hayır duada bulunmak,

11-Erkekler için tavafta ızdıba ve remel, say'da hervele yapmak,

12-Say'ın hervele kısmı dışında yavaş yürümek,

13-Mekke'de bulunan zaman içerisinde bolca tavaf etmek,

14-İmkânı olanlar için Zilhicce'nin sekizinci yani Terviye günü Mina'ya gelip, orada geceleme ve arefe günü Arafat'a çıkmak,

15-Gerek Arafat'taki cem'i takdim, gerekse Müzdelife'deki cem'i tehir ile kılınan namazlarda, Allah'a çok niyaz edip, yakarmak, gözyaşı dökerek dua etmek,

16-Müzdelife'de trafiği aksalmayacak şekilde bir kenara çekilip durmak,

18-Şeytan taşlarken Mekke'yi sola, Mina'yı sağa almak,

19-Şeytan taşlamayı Bayramın birinci günü öğleden önce, diğer günler öğleden sonra yapmak,

20-Veda tavafından sonra Zemzemden su içmek,

21-Mültezem (Kâbe kapısı ile Hacer-i Esved arası) de veya Kâbe örtüsünü tutarak dua etmek,

22-Hac fiilleri esnasında kimseyi rahatsız etmemeye dikkat etmek.

BAŞKASININ YERİNE HAC:

Kendisine hac farz olduğu hâlde edâ edemeden bu ibadeti yerine getirmeye mani şifasız bir hastalığa tutulsa yerine bedel olarak birini hacca gönderebileceği gibi yine kendine hac farz olduğu hâlde gidemeden ölen bir kimse ölmeden malının üçte birinden yerine birinin hacca gönderilmesini vasiyet edebilir.

Yerine birini hacca gönderene âmir, başkasının yerine hacca gidene bedel denir.

Bedel, âmirin dilediği hac şeklini yerine getirmekle mükelleftir. Ayrıca bütün niyetleri de âmir adına yapar. Âmir de bedelin masraflarını karşılar. Bedel giden de âmirin şartlarını yerine getirmekle yükümlüdür.

Bedel gidenin ehil ve mümeyyiz olması şarttır. Ehil demek hac ibadetinin gereklerini bilmektir.

Şafiî mezhebine göre ehil olmayanın bedel gönderilmesi caiz olmadığı gibi ayrıca, âmirin de bedelin de haccın farz, vacip, sünnetlerini bilmeleri gerekir. Ölen kimse yerine hac yapılmasını vasiyet ederken gidecek şahsı da tayin etmişse buna uymak lazımdır.

Bedel Arafat vakfesinden önce haccı ifsad eden bir harekette bulunursa âmirin masrafını ödemek mecburiyetindedir. Cezayı gerektiren yasaklardan herhangi birini işleyen bedel yine bu cezayı kendi parasından öder.

MEDİNE-İ MÜNEVVERE'Yİ ZİYARET:

Bu ibadet edâ edilirken müslümanlar Medine'ye gitmeyi ve Peygamber Efendimizin mübarek kabirlerini ziyaret etmeyi güzel bir geze- nek haline getirmişlerdir. Bu ziyaretin Sevgili Peygamberimizi memnun edeceği hadis-i şeriflerle sabittir. Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Benim kabrimi ziyaret edenler, beni sağlığımda ziyaret etmiş gibidirler"p Ve diğer bir hadislerinde de: "Mescidimde kırk vakit namaz kılana şefaetim vacip oldu." buyurmuşlardır.

Resulü Ekrem'in, O'nun ashabının gezip dolaştığı yerleri gezmek, onları anmak, hatıralarını yaşamak kalbe huzur veren hoş hareketlerdir.

Asırlardan beri bu an'aneyi sürdüren müslümanlar yine bir hadis-i şerifte belirtilen hususu gözönünde tutarak sekiz gün Medine'de kalıp Hz. Peygamber (s.a.s.)'in mescidinde kırk vakit namaz kılarlar.

Medine ziyaretinin Hac'dan sonra yapılması daha uygun ise de gidiş dönüş nazara alınarak daha önce de yapılabilir.

Şurası hiç unutulmamalıdır ki, Resûlullah (s.a.s.)'in kabri şerifi ziyaret edilirken, çok temkinli davranmak icabetmektedir. Sessiz ve sakin olarak iki metre geride durup duâ edilmelidir. Resûlullah (s.a.s.)'in kabrine yaklaşmak, ona el sürmek için başkalarını rahatsız etmek doğru değildir.

Not: Bu yazı Hanefi mezhebine göre hazırlanmış olup, aşağıdaki kitaplardan faydalanılmıştır.

Feth-ül Kadir, İbn-i Âbidîn, el-İhtiyar, Nimet'ül-İslam, Büyük İslam İlmihali.